

Občutek mraza zaradi vetra

✍ Miha Pavšek

V močnem vetru je treba biti pri smučanju po strmini zelo previden. Nekoliko lažje je, če smučamo v veter, saj lažje nadzorujemo hitrost smučanja.

FOTO: MIHA PAVŠEK

Gledano skozi vremensko neprestano oprezujoče planinčeve oči smo letošnjo jesen res marsikaj doživeli, še posebej v gorah. Sicer smo vajeni, da se (nam) tam vedno kaj dogaja, ker nam v dolini marsikdaj kaj uhaja iz rok. Ne nazadnje tudi vreme, saj v naglici dneva zjutraj pogosto niti ne pogledamo skozi okno. Ali pa je prav to tisti jutranji ritual, ki nam je še ostal od naših prednikov, tako odvisnih od zemeljskega pridelka in, skupaj z našim počutjem, tudi od vremena. Dandanes pa hribolazci ob jutranjem pogledu skozi okno premišljujemo bolj o tem, kam navzgor nas bo zanesla pot za vsakokratni konec tedna. Ker smo se v začetku meseca poslovili od meteorološke jeseni (več o njej v prihodnji številki) in stopili v zimo, je na dlani, da je primernih ciljev vse manj, predvsem pa so se v zadnjih tednih precej "znižali". V naših najvišjih gorskih nadstropjih je zima prisotna že od sredine oktobra. Na snegomerih na Kredarici je bila presežena dvometrska znamka skupne višine snežne odeje že zadnjo novembrsko dekada. To je seveda precej spodbudno za ljubitelje turnega in alpinističnega smučanja ter zimskih vzponov. Več snega, bolj "zglajeni" so hribi in več ter bolj drznih vzponov in spustov (sestopov) omogočajo, večja pa je tudi nevarnost za proženje snežnih plazov. Zato le pamet v roke, prejšnja snežna sezona je pobrala (pre)velik smrtni davek (7 ljudi), največjega po letu 1977. Takrat je samo pod plazovino na Zelenici preminulo šest ljudi – štirje dijaki in dva profesorja šolskega centra Iskra iz Kranja – skupaj tisto leto pa kar osem.

Hitri in izraziti temperaturni skoki (so ti del "podnebne prevare"?) se še kar nadaljujejo – komaj se navadimo na mraz, že se v višinah ogreje za 10 in več stopinj Celzija in obratno. Meteorološko gledano razdalja med polarnimi in našimi kraji niti ni tako velika. Še posebej, če potujejo mrzle polarne zračne mase tako, da obidejo večja gorstva, edino oviro pri njihovem potovanju v tople kraje. Marsikdo se zave mraza šele zunaj,

oziroma ko ga občuti na lastni koži. Do tu vse lepo in prav in v redu za zdravje, a ko začnejo igrati še "sibirske" vetrne orgle (nikar jih ne zamenjajte z ubijalskimi Stalinovimi orglicami ...), katerih glavna gonilna sila je močan in mrzel veter, potem je konec vsega lepega. Če kje, potem je veter doma v vzpetem svetu, saj višje, kot smo, bolj ga pihne! Ovir, ki povzročajo trenje vetra in ga s tem upočasnjujejo, je z dviganjem v višje nadmorske višine vse manj, vetra pa vse več. Ko včasih opazujemo z vetrom gnane snežinke, se zdi, kot da sploh ne morejo doseči tal, saj jih nosi v vodoravni smeri. Za to je kriva njihova lastna teža, bolje "neteža", saj so glede na svojo velikost prelahke. Ampak njih na vetru vsaj ne zebe, medtem ko moramo ljudje vzdrževati razmeroma stalno temperaturo telesnega jedra. Na to vplivajo številni dejavniki, med katerimi so temperatura in vlažnost zraka, kratko in dolgovalovno sevanje ter hitrost vetra. V zimskem delu leta nas zlasti v gorah večkrat zebe bolj, kot bi pričakovali glede na temperaturo zraka. Glavni krivec za to pa je prav veter. Za ocenjevanje njegovega učinka so razvili poseben indeks ohlajanja zaradi vetra, angleško *wind chill index*. Telo ob vetrovnem vremenu namreč hitro izgublja toploto, zato je občutek mraza veliko močnejši, kot bi bil pri enaki temperaturi ob brezvetrju. Kako zelo okrepi veter občutek mraza, je lepo razvidno iz priložene preglednice. Pri zmernem vetru, v naših gorah so to vetrovi iz severnega kvadranta, ob jugozahodniku ste menda (že) v dolini, ki pihajo s hitrostjo okrog 50 km/h, in pri brezvetrni temperaturi minus 5 stopinj Celzija je dejansko občutena zunanja temperatura zraka taka, kot bi bila v brezvetrju pri minus 15 stopinj Celzija. Sicer pa lahko vsako leto veliko zimskih dni tudi v živo preverjate spodnjo preglednico. Ob tem velja pripomniti, da so prišli v zadnjem času tudi pri tem indeksu strokovnjaki do nekaterih novih spoznanj. Glavno je tisto, da je občutek mraza zaradi vetra vendarle nekoliko manjši,

		Temperatura (stopinje Celzija)												
		10 °C	5 °C	0 °C	-5 °C	-10 °C	-15 °C	-20 °C	-25 °C	-30 °C	-35 °C	-40 °C	-45 °C	-50 °C
Hitrost vetra (km/h)	10 km/h	8,6	2,7	-3,3	-9,3	-15,3	-21,1	-27,2	-33,2	-39,2	-45,1	-51,1	-57,1	-63,0
	15 km/h	7,9	1,7	-4,4	-10,6	-16,7	-22,9	-29,1	-35,2	-41,4	-47,6	-53,7	-59,9	-66,1
	20 km/h	7,4	1,1	-5,2	-11,6	-17,9	-24,2	-30,5	-36,8	-43,1	-49,4	-55,7	-62,0	-68,3
	25 km/h	6,9	0,5	-5,9	-12,3	-18,8	-25,2	-31,6	-38,0	-44,5	-50,9	-57,3	-63,7	-70,2
	30 km/h	6,6	0,1	-6,5	-13,0	-19,5	-26,0	-32,6	-39,1	-45,6	-52,1	-58,7	-65,2	-71,7
	35 km/h	6,3	-0,4	-7,0	-13,6	-20,2	-26,8	-33,4	-40,0	-46,6	-53,2	-59,8	-66,4	-73,1
	40 km/h	6,0	-0,7	-7,4	-14,1	-20,8	-27,4	-34,1	-40,8	-47,5	-54,2	-60,9	-67,6	-74,2
	45 km/h	5,7	-1,0	-7,8	-14,5	-21,3	-28,0	-34,8	-41,5	-48,3	-55,1	-61,8	-68,6	-75,3
	50 km/h	5,5	-1,3	-8,1	-15,0	-21,8	-28,6	-35,4	-42,2	-49,0	-55,8	-62,7	-69,5	-76,3
	55 km/h	5,3	-1,6	-8,5	-15,3	-22,2	-29,1	-36,0	-42,8	-49,7	-56,6	-63,4	-70,3	-77,2
	60 km/h	5,1	-1,8	-8,8	-15,7	-22,6	-29,5	-36,5	-43,4	-50,3	-57,2	-64,2	-71,1	-78,0

Preglednica: Indeks ohlajanja zaradi vetra ali tako imenovani "wind chill index"

Vir: <http://www.accuracyproject.org/WindChill.html>

povedano drugače – razlika med dejansko in "vetrno" oziroma občuteno temperaturo ni več tako velika.

Stari indeks je temeljil na hitrostih vetra, izmerjenih 10 metrov nad tlemi, kar pa je sorazmerno daleč od našega obraza. Na novo izračunani indeks ohlajanja zaradi vetra zato temelji na meritvah na višini metra in pol, kar je precej bližje dejanski višini našega obraza ob vzpenjanju ali spuščanju po gorskem svetu. V prizemni plasti ozračja je zaradi trenja hitrost vetra nižja kot nekoliko višje nad tlemi, zato so tudi temperature malo višje (a še vedno hudičevno mrzle ...). Lica so mrazu najbolj izpostavljena, ker so nezaščitena, zato oddajajo v ozračje največ toplote. Tudi za lica velja enako kot za druge dele našega telesa; eno še zdaleč ni enako drugemu. Če ne verjamete, preizkusite v kateri od pozimi odprtih planinskih koč ... Lice enega človeka je lahko dvakrat

bolj odporno na mraz kot pri nekom drugem. Nove vrednosti indeksa so preračunali tako, da ščitijo 5 odstotkov na mraz najbolj odpornih ljudi, ki izgubljajo prek lica le malo toplote. Še več, na njih imajo lahko že prve znake ozeblin, medtem ko je njihova telesna temperatura skoraj normalna in tako dejansko niti ne čutijo, da je njihova koža že deloma ozeblja. Manj odporni na mraz, kamor sodi tudi večina kotlinsko-dolinskih Kranjcev (brez tistih, ki so doma na prepišnih krajih), pa se v takih primerih pred nastankom ozeblin zaščitijo z zavijanjem v topla oblačila. Če že res hočete tudi pozimi v gorah vztrajati na mrzlem vetru, priporočamo vsaj podkapo in čim več oblačil z oznako *windstopper*. Naj vas veter nikar ne zaustavi, vendar z njim ne poskusite narediti česa podobnega tudi vi, saj se boste pošteno opekli, če smo natančnejši, ozebli ... ○

SEPTOLETE TEST_
www.septolete.si

Naredimo vse, da bi razumeli boleče grlo

Septolete®
In vaše grlo spet deluje.

Zato smo se za vas v mrazu vozili pri odprtem oknu.
In Septolete plus se pri vnetem grlu res izkažejo, saj:

- ✔ hitro lajšajo močnejšo bolečino,
- ✔ odpravljajo vzroke vnetja in
- ✔ preprečujejo nadaljnje okužbe.

www.krka.si

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.